

Književna poročila

Samo dva svečenika-umetnika sem poznal, ki nista trpela, da bi se jima izven cerkve opletal talar okrog nog in ju oviral pri hoji, temveč sta ga vselej slekla ali pa enostavno zavihala in korakala potem moško okoli. To sta bila dva Antona — Aškerc in Medved. Da Pavel Perko ne spada med take, to vem, ker drugače bi ne postal župnik.

In še sem dejal sam pri sebi, ko sem prebral »Pozdrav« in videl spredaj sliko kaplana Perka: Te novele in črtice so pač čisto navadne »fabulae ad usum delphini«, nekaj poljuđen krščanski nauk!

Z nezaupanjem in s predsodkom sem začel brati v knjigi črtico za črtico: sedem jih je. Prebral sem vse in reči moram, da so me prijetno iznenadile. Nič prisiljenega, nič umetničenja, nič nepotrebne, vsiljivega modrovanja. Skromno, a lepo gladko teče pripovedovanje od začetka do konca.

Da se veliko raje muči pri dušno dobrih kakor pa pri slabih značajih, mu kot duhovniku ni mogoče zameriti. On rad olepšava in idealizira. In ravno to ga dela malo preveč enostranskega. Ta enostranost se še posebej občuti v črtici »Moško in odločno« (str. 101.), ki je preveč samokatoliško pobarvana in res izgleda, kakor da bi bila naročena od neke strani v svrhu propagande za zidanje katoliških domov. Ta črtica kvari sicer celotno prav dober vtis zbirke.

Neka posebnost Perkova je, da rad pušča svoje junake same pripovedovati (Dr. Lovro), ali da se vživi vanje in ponavlja v povesti kakor po stenografičnih zapiskih njih govorico ter njih premišljevanja in preudarke, besedo za besedo, stavek za stavkom (Uljudna, Tinačka, Kljekljarica, Mrakov Tomaž).

On polaga tudi veliko več pažnje na notranjo, duševno plat življenja oseb, ki jih opisuje, kakor pa na njih dejanja.

Najbolj gladko mu teče in gre torej najbolj od srca povest »Dr. Lovro« (str. 37.), ki je obenem najdaljša in dá slutiti, da je v nji precej osebnega pisateljevega doživetja.

Umetniško najbolj dovršena je po mojem mnenju Tinačka (str. 82.), najbolj enotno zaokrožena pa »Korošica« (str. 180.). Z veliko ljubeznijo je tudi opisan pristen gorenjski tip, vaški pot Mrakov Tomaž (str. 160.). Kar vidiš tega sanjača-voznika, kako sedi na vozičku z vajeti in kratkim bičem v roki, ves zatopljen v svoje sanje, iz katerih se vzdrami le za hip, kadar obstane njegov Pram tu in tam pred obcestno hišo, kjer je treba odložiti kakšen tovor.

Priznati moram Perku, da je kljub oviri, ki mu jo pri njegovem umetniškem delovanju povzroča talar, ostal njegov prirojeni umetniški čut dovolj močan, da ga ni omračil verski fanatizem in da ni postal, kakor mnogi drugi, strankarsko tendenciozen.

Knjigo je tiskal in izdal A. Slatnar v Kamniku na finem papirju in kakor vedno nad vse lično. Naslovno sliko je naslikal J. Grčar. *R. P. Petruška.*

Branimir Čosić, Vrzino kolo. Roman. Izdanje S. B. Cvijanovića, Beograd 1925. Str. 156.

Preko tretjine knjige sem se dobral z veliko skepso. (Knjig jaz ne berem drugače, kakor da jim dajem vplivati nase s skrajno odpornostjo ali s skrajno privlačnostjo.) Slednjič me je priklenila. Da se razumemo: še vedno nisem prepričan, da je avtor zgostil vanjo ritem, psiho in znamenja določene dobe, najmanj pa te še zmerom nepremagane dobe, ki sta jo spočela v avgustu 1914. prvi granatni tresk in zadnja agonija neke do mozga nagnite civilizacije. Niti se pisatelju ni posrečilo, prikazati nam specifično podobo pokolenja, ki sta ga ta dva znamenita dogodka uvedla v šolo življenja in ki je potem maturiralo med zlodjevskim dirindajem povojnega moralnega mačka, s krvjo obrizganega revo-

Književna poročila

lucijskega obračuna, kapitalistično mirovne konferenčne impotence, akcije in reakcije, verižništva, eruptivno splošnega poželenja po fizičnem uživanju, mrzličnega iskanja nove filozofske in družabne teorije, golote globokih in visokih dekoltejev, pokopa vseh starih oblik, jazzbanda in poshymminele mode. Kajti ta tucat mladine obojega spola («višji» in «velikomestni» milje), ki se je zbrala na skrajnem koncu dalmatinske riviere, v mestu mrtvih spominov, novega po-tehniciranega življenja in tujskega prometa, v Dubrovniku, da nam pokaže, kako se je v vojno-povojnem okolišu naučila teoretizirati o življenju in ga prakticirati; ta mladina, ki doživlja svoje včasih bolesterne ljubavne konflikte med dineji in večerjicami v tujskem penzionatu, med solnčnimi in vodnimi kopelmi ob večno sinjem morju, na romantičnih sprehodih pod mesečino ter izletih na Lapad in Lokrum: ta mladina ne dela in ne pojmuje nič drugače nego tisoč mladin pred njo. Nič me ne moti, da spregovori včasih polovično besedo o svobodni ljubezni ali o nezmislernem iskanju zmisla temu življenju, kajti to so stvari, ki so stare skoraj kakor vsa pokolenja. Oblike so se izpremenile, duh oblik — ne duh življenja! — je ostal isti. Nad nezmislernostjo tega življenja so obupavali, streljali se že predpotopni Wertherji; in če preudarimo natančno, je olepšaval španski oklopni moderer človeško telo prav tako malo, kakor moderne polovičarske nagote pod vratom, na hrbtu, po ramenih in nad mečami do kolen — in še višje; foxtrotti in huppa-huppe pa se v namenu nič ne razlikujejo od gavot in menuetov XIV., XV. in XVI. Ludovika ali od oslinjenih šentvalentiniaad srednjeveških skakačev — oboje ima v sebi ritem razdražene seksualne krvi. Še več nego staroveški so ljubezenski dogodljaji s propalimi knezi («zadnjimi svojega rodu» — seveda), z vdovicami, v polmisterioznost zastrtimi in s filistrstvom domačnosti vabečimi, ter z nepričakovanimi pobegi histeričnih devičic, ki uidejo z «močnimi», ciničnimi mladiči, ker jih tisti drugi, umirjeni, dolgočasijo. To so torej zunanosti, in moti se, kdor meni, da je mogoče samo s temi zunanostmi podajati vpogled v viharje in tišine naše dobe. Vzel sem pa ta roman kot nepretenciozen, realističen roman o ljubezni med ljudmi, ki se na koncu vzamejo, ker so si bili že od začetka namenjeni, in ki se razidejo, če si pač niso bili namenjeni. S tega stališča gledano, je napisal Čosić več nego navaden ljubezensko-psihološki roman, kakor izhajajo v podlistku kakšnega časnika. Čosić ima slog (sicer nič preveč originalnega), ima lep jezik in tehniko, ki spominja na rutino, je mestoma tudi pesnik z dobrimi primerami in duhovitimi domisleki, dejanje se mu precej zanimivo zapleta in odpleta — ima skratka vse lepe lastnosti, ki usposablajo dobre pripovednike, ustvarjati vedno boljša dela. (Če se prav spominjam, sem nekje bral, da je to avtorjev knjižni prvenec.) Kdor bo razumel njegovo delo kot umotvor, ki noče injecirati pobude v žile in polniti glave s presenetljivo točnim modrovanjem o življenju, smrti, bogu in, z dvema besedama, o vsem (modrovanje, ki nam je postalo vsakdanja potreba in mogoče ne ena izmed najnepotrebnejših): kdor ga bo tako razumel, bo odložil knjigo s simpatičnimi občutki do avtorja. In se ne bo branil vzeti še kakšno njegovo knjigo v roke, če nam jo napiše.

Kocjan.

Maurice Lange: Le comte Arthur de Gobineau, étude biographique et critique, 1. zv., vel. 8°, XII + 291 str. Izdaje modroslovske fakultete na strasburškem vseučilišču. Snopič 22.

Po izvrstnih delih, ki sta jih posvetila grofu Arturju de Gobineauju Ernest Seillière in Robert Dreyfus na Francoskem, in po uglednih raziskavah številnih učenjakov, med katerimi ne gre prezreti L. Schemanna na Nemškem, zasluži danes omembo toli bistroumna kot nova študija: lepa knjiga, ki jo je Maurice